

Meahciráđdehusa guimmiid doaibmavuohkeráva

Doaibmavuohkerávvaga dárkkuhus

Meahciráđđehusa bargu lea **ávkkástallat, dikšut ja suodjalit** okei eatnan- ja čáhceopmodaga suvdilit.

Meahciráđđehusa doaimma mihttomearri lea luonddu árvvu ja oktasaš opmodaga vásttolaš ovddideapmi sohka buolvaid badjel. Dan dihtii gáibidat maiddá min guimmiin ehtalaš ja suvdilis doaibmavuogi.

Guoibmi sáhtá leat ovttasbargoguoibmi, láigolaš, geavahanrievtti hálddašeaddji dahje mii beare eará Meahciráđđehusain soahpamuš- dahje eará ovttasbargogaskavuodas lean guoibmi.

Meahciráđđehus čuovvu doaimmastis láhkaásaheami, iežas doaibmavuohkerávvaga ja buori hálddahušvuogi.

Čatnevašvuohta

Dát áššegirji sisttisdoallá Meahciráđđehusa guimmiide ja daid oamasteaddjibeliide ásahan ehtalaš ja vásttolaš doaimma unnimudási. Meahciráđđehusa ja guoimmi gaskka soahpamušas sáhtá ásaht om. unnimudási čavgadut eavttuid

Nuppástusat guoibmevuodas

Jus guoibmi áigu geavahit skáhppoma dahje sirdit soahpamuša goalmát oassebállái dahje álgit doaimmaide, mainna eanetlohku guoimmi oamastusas dahje duođalaš mearridanválldis duoapas rievdá, guoibmi lea geatnegas čuoldásit om. doaimmain, jus das lea ágga eahpidit, ahte čuvvotgo dat vuolti lágideaddjit, sirdima oážžut dahje ođđa oamasteaddjibealli dán doaibmavuohkerávvaga.

Sisdoallu

1. Oppalaš geatnegasvuodát
2. Guoibmi guoddá ovddasvástádusas birra
3. Guoibmi ávkkástallá ja suddje dieđu áššáigullevaččat
4. Guoibmi gudnejahtá olmmoš- ja bargovuoigatvuođaid
5. Guoibmi čatnasa vásttolaš ovttasbargui ja soahpamušdoibmi
6. Guoibmi ii dohkket korrupšuvnna iige vuoidama
7. Guoibmi almmuha spiehkkašemiin ja dieđiha almmuhankanálas
8. Guoibmi divvu doaimmas ja lea diđolaš riskkas, mii guoská čuovvumušaid
9. Meahciráđđehus nanne dán rávvaga čuovvuma

1. Guoibmi guoskevaš oppalaš geatnegasvuodát

Guoibmi čatnasa čuovvut soahpamuševttuid, doaibmavuohkerávaga ja buot doaimmas guoskevaš njuolggadusaid.

Fidnodatdoaimma hárjehan guoibmi čatnasa lassin sihkkarastit ja vástidit, ahte dan vejolaš soahpamušgeatnegasvuodaid deavdimii geavahuvvon vuolit lágideaddjiid leat diđolaččat dán doaibmavuohkerávagis ja čuvvot dan gáibádusaid.

2. Guoibmi guoddá ovddasvástádusas birra

Guoibmi čatnasa

- Almmuhit soahpamušguovllustis dahje dasa vejolaččat váikkuhan guovllus áican birasvahágis ja -rihkumušas ja njuolgo birasvahága áitagis dakkaviđe Meahciráđđehussii.

Fitnodatdoaimma hárbjehat guoibmi čatnasa lassii

- dovdat, eastadit, divvut ja čuovvut iežas doaimmas ja soahpamušgeatnegasvuođaid deavdimii geavahan vuolit lágideaddjiid dagahan negatiivva birasváikkuhusaid ja -riskaid. Guoibmi galgá váldit vuhtii doaimmas viidodaga ja luonddu geahčanguovllus deatlaš váikkuhusaid ovdamearkan eanavuođu, áimmu ja čázadagaid billašuvvamii, luonddu mánggahámatvuhtii ja dálkkádahkii, sihke
- dieđihit ja skuvlet bargiidis ja suvet soahpamušgeatnegasvuođaid deavdimii geavahan vuolit lágideaddjiid birasváikkuhusain ja -riskain ja daidda gullevaš doaimmain..

3. Guoibmi ávkkástalla ja suddje dieđu áššáigullavaččat

Guoibmi čatnasa

- Váldit vuhtii buot doaimmastit áššáigullelaš ja doallelaš diehtosuoji ja diehtodorvvu dási,
- ja gieđahallá buot soahpamušgaskavuhtii gullelaš dieđuid dušše sohppojuvvon vuogi mielde, ávnnaskeahtes vuoigatvuođaid gudnejahttimiin sihke suollemassan dollojuvvon ja eará luohtámuša vuollášaš dieđuid suddjemiin.

4. Guoibmi gudnejahttá olmmoš- ja bargovuoigatvuođaid

Guoibmi čatnasa

- čuovvut vuođđo- ja olmmošvuoigatvuođaid ja sihkkarastit, ahte dat ii leat oasálašžan olmmošvuoigatvuođaloavkidemiin;
- dovdat ja hálldašit bargo- ja olmmošvuoigatvuođaide gullelaš negatiivva váikkuhusaid ja maiddá vejolaš váikkuhusaid báikkálašservošiidda ja eamiálbmogiidda;
- dárbbu mielde divvu doaimmaide om. váikkuhusaid minimaliserema ja eastadeami ovdii ja ájahalakeahttá raporteret dáin Meahciráđđehussii.

Fitnodatdoaimma hárjehan guoibmi lea lassin geatnegas bargoservošisttis ja soahpamušgeatnegasvuođaidis deavdimii ávkkástallan vuolit lágideaddjiid bokte čatnasit dasa, ahte

- dat ii soaba makkárga olggušteami olbmuid gullelaš siva vuođul;
- dat sihkkarastá bargovuoigatvuođaid, bargodearvvašvuođa- ja bargodorvolašvuođageatnegasvuođaid ollašuvvama;
- bargiin leat doaimmaideaset gáibidan skuvlejupmi ja oahpásmuhttin;
- dat máksá barggus unnimustá lága sihke vejolaš guoimmi guoskevaš bargoeaktosoahpamuša čuvvon bálkkáid ja buhtadusaid;
- dat čuovvu bargoáiggi, vuoingnastanbottuid ja badjeláiggebarggu guoskevaš njuolggadusaid;
- dat dahká vejolažžan ámmátlihtuide searvama ja oassálastima ja daid guoskevaš rabas gulahallama;
- dat ii ávkkástala vuollel 15-jahkásaččaid barggu ja ahte dat sihkkarastá, ahte vuollel 18-jahkásaččaid bargan ii áitte sin skuvlejumis, dorvvolašvuođas dahje vuoingalaš ovdáneamis, ja
- dat ii geavat, ávkašuva dahje leat osolažžan makkárga otnábeaivvi šlávavuoda, dego baggobarggu, olmmošgávppi dahje vealgešlávavuoda hámis

5. Guoibmi čatnasa vásttolaš ovttasbargui ja soahpamušdoibmii

Guoibmi čatnasa

- ovttasbargui, mii lea huksejeaddji ja boaduslaš;
- rabas ja jeavddalaš vuorrováikkuhussii, ja
- čuovvut buot heiveheamis lean ruhtabassama dustemii ja terrorismma ruhtadeami eastimii gullevaš lágaid ja sankšuvdnanjuolggadusaid.

Fitnodatdoaimma hárjehan guoibmi čatnasa soahpamušgeatnegasvuođaid deavdimis

- sihkkarastit, ahte guoimmi ja dan vuolit lágideaddji gaskasaš soahpamušat leat ekonomalaččat ja doaimmalaččat suvdilat ja dahket vejolažžan dán doaimmavuohkerávga čuovvuma vuolit lágideaddji doaimmas;
- leat barggatkeahttá gv. soahpamušgeatnegasvuođaid, mat leat čielgasit heajubut, eahperealisttalaččat dahje muđuid dakkárat, ahte dat áittašedje barggu šlája, doaimmahansihkkarvuođa, bargiid rivttiid dahje vásttolaš fitnodatdoaimma;
- gudnejahttit ealliid rivttiid, jus guoibmi ávkkástallá fitnodatdoaimmastis ealliid, ja
- bealistis eastadit gildojuvvon gilvoráddjehusaid ja leat oassálasttekeahttá daidda.

6. Guoibmi ii dohkket korrupšuvnna, lágahis fitnodoaimmaid dahje vuoidama

Guoibmi ii oassálastte eahpeáššálaš váikkuheapmái, dego korrupšuvdnii dahje eará heivetmeahtun dahje lágahis fidnodoaimmaide dego váikkuhanválddi boasttogeavaheapmái, oidimii, vuortnuheapmái, gávildeapmái, behttosii, ja figgá doaimmastis eastadit ja eastit daid.

Guoibmi čatnasa dasa,

- ahte ii guoibmi, dan jodiheapmi, bargit dahje vuolit lágideaddji goalus njuolga dahje eahpenjuolga mávsse, atte dahje fála duolggu Meahciráđđehusa dahje goalmát oassebeali ovddasteaddjái, ja
- ahte dát eai maddái vuostáiváldde dahje bivdde duolggu.

7. Guoibmi almmuha spiehkkasemiin ja dieđiha almmuhankanálas

- Guoibmi galgá ájahalakeahttá girjjálaččat almmuhit Meahciráđđehussii jus lea áican dán doaibmavuohkerávva vuostá lean doaimmas ja dasa gullevaš divvu doaibmabijuin.
- Meahciráđđehusas lea anus almmuhankanála, masa gii beare sáhtta almmá nama almmuhit Meahciráđđehusa doibmii laktásan boasttugeavahemiin dahje boasttugeavahaneahpádusain. Guoibmi galgá dieđihit ja bivddedettiin čujuhit leat dieđihan almmuhankanálas soahpamušgeatnegasvuodaid deavdimii oassálasti beliide, dego bargiide ja vejolaš vuolit lágideaddjiide.
- Guoibmi čuoldása buot negatiivva čuovvumušain daid vuostá, geat njuolgadis áigumušain almmuhit boasttugeavahaneahpádusain Meahciráđđehussii
- Lassin guoibmi čatnasa almmuhit almmá dárbbášmeahtun ajiheami Meahciráđđehussii jus guoibmi soahpamušgeatnegasvuodaid deavdima oktavuodas muđuid áicá dakkár mearkašahtti riskkaid, váilevašvuodaid dahje vahágiid, mat sáhttet doalvut dan doaibmavuohkerávva vuostá lean doibmii ja gáibidit johtilis divvuma.

8. Guoibmi divvu doaimmas ja ádde riskka čuovvumušain

Jus Meahciráđđehus áicá, ahte guoibmi ii čuovo dán doaibmavuohkerávva dahje dan sisdoalu aiddostahtán soahpamušaid, Meahciráđđehusa almmuha guoibmái áššiin, mat gáibidit divvuma.

Guoimmi galgá leat anus doaibmavuohkeráva, man mielde dat dahká gáibiduvvon divvumiid, čuovvu daid ollašuvvama ja raportere dain Meahciráđđehussii.

Jus guoibmi ii čujut divvon doaimmas dán doaibmavuohkerávva mielde ájahalakeahtá dahje ovtta sohppojuvvon mearreáiggis, dahje jus guoimmi doaibmavuohkerávva rihkkumuš lea jeavddalaš dahje nu mearkkašahtti, ahte dan ii govttoláččat sáhte divvut, Meahciráđđehus sáhtá heahtit guimmiin dahkkon soahpamuša dahje riektegaskavuoda nohkat njuolgal váikkuhusain.

Meahciráđđehusas lea maiddá riecti geavahit vejolaš eará soahpamuševttuid rihkkumušas čuvvon riektevugiid.

9. Meahciráđđehus nanne dán rávvaga čuovvuma

Meahciráđđehus sáhtta árvvoštallat earálágan bearráigeahčuid, auditeremiid, raporterema dahje dialogain dahje iešárvvoštallama gáibidemiin, ahte čuovvugo guoibmi dán doaibmavuohkerávvaga.

Árvvoštallamiid sáhtta ollašuhttit Meahciráđđehus dahje Meahciráđđehusa fápmudan sorjjasmeahttun goalmmat oassebealli, mii čatnasa doallat árvvoštallandieđuid suollemissan.

Meahciráđđehus vástida fápmuduvvon goalmmat oassebeali goluin. Árvvoštallamiin sáhttit gáibidit guoimmi govvidit, mo dat lea ordnen doaimmas vai deavdá dán rávvaga gáibádusaid. Guoibmi galgá bivdaga vuodul addit árvvoštallamis dárbbášuvvon dieđuid ja áššegirjiid ja ollašuhttit vejolaččat bivdojuvvon iešárvvoštallamiid.

Meahciráđđehus heiveha árvvoštallamiid viidodaga guoimmi ja Meahciráđđehusa gaskkas lean gaskavuoda deatalaš ja dárbbášlaš áššiide, mat sáhttet leat ovdamearkan bargovuogit, meannudeamit, bargosajit, bargočuožahagat, doaibmabáikkid, áššegirjiid, bargobiergasat ja bargiid dilit. Meahciráđđehus almmuha árvvoštallamiid geavatlaš ordnemiin, dego áiggis, govttolaš váruhusáiggiin.